

BİR SEÇİM BÖYLE GEÇTİ... YA SONRASI?

Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK

KONUTBİRLİK Danışma Kurulu üyesi

SONUÇLAR ÜZERİNE

27 Mart günü yapılan Yerel Genel Seçimlerde seçmenler her gün yaşadıkları sorunları çözeceklerini ve sözde kendilerine çok yakın olacaklarını söyleyen, yaşadığı yereli yönetecek adaylar için oy kullandılar. Bu, gerçekten böyle mi oldu? Böyle olmadığı değil, olunamadığı bir gerçek!.. Çünkü 1989 yerel seçimleri de, 1994 yerel seçimleri de genel seçim atmosferinde geçti, ülkenin genel konjonktürü kampanya döneminde daha fazla ön plana çıktı, ülkenin Başbakanı bile, yerel seçimlerde miğferli ve çelik yelekli fotoğraflarla oy toplamaya çalıştı...

Çok değişik açılardan seçim değerlendirmeleri yapıldı; Partilerin seçim öncesi konumları açısından, kampanyaları örgütlenme açısından, adayları belirleme yöntemleri açısından ve adaylar açısından, medya açısından, kamuoyu araştırmaları açısından, sonuçları açısından, seçime karışan hileler ve şaibeler açısından, doğurduğu yeni sonuçlar açısından, değişen siyasi dengeler açısından v.b.

Gerçeği söylemek gerekirse, seçimler unutulmaya yüz tuttu ve ülke 5 Nisan kararlarını ve içinde bulunulan ekonomik çöküntüyü konuşuyor bu aralar.

Yine de ben bu yazıda seçimler ve sonrasıyla ilgili bazı gözlemlerimi aktarmak, bazı saptamalar yapmak istiyorum. Farklı bir kaç konuyu ele almak, özellikle birey ve sivil toplum örgütleri açısından ortaya çıkan sonuçlara değinmek istiyorum. Yazıda zaman zaman sistematik bozukluklar ortaya çıkıyorsa, bağışlanmamı diliyorum.

Seçimlerden başarıyla çıkan 2 parti var: RP ve MHP... Yani dinci ve milliyetçi iki parti... Belki seçim öncesi RP'nin başarısı biraz olsun konuşuluyor ve bu düzeyde olmasa da oylarının yükseleceği kestiriliyordu. Ama şu bir gerçek ki, bu seçimlerde MHP'nin % 8'ler dolayında oy alacağı pek konuşulmadı.

Dünyada değişen dengeler, ortaya çıkan yeni yönelmeler var... Bunlardan iki çizgi, din faktörünün toplumsal yaşamda yeni bir biçimde ortaya çıkması ve mikro-milliyetçi akımların güçlenmesi... Dünyada 1980'li yıllardaki genel yönelişlerden ikisi bunlar...

MHP'nin 1980 öncesi yaklaşımından daha farklı bir siyasal çizgi izlemesinin yanı sıra, bir de Kürt hareketinin bilinen bazı kesimlerce boyutlandırılış biçimi karşı tezini, yani Türk milliyetçiliğini güçlendirdi.

Öte yandan benim elde edebildiğim bazı rakamlara göre ülkemizde 72.100 cami, 710 imam Hatip Lisesi, her biri de 1.500 kişinin kaldığı 18 yurt, 5.000 Kuran Kursu var. Seçim sonuçlarının ve bu tablonun karşısında bu aralar Öğretim Birliği Yasası'nı yeniden tartışır olduk. Bunlar kamuoyunda tartışılırken, bazıları bu birliği bilmem kaçınıcı kez delmiş olmaktadırlar.

Öte yandan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, dikkat edin Bakanlık, Genel Müdürlük falan değil, bu kurumun bütçesi 7 Devlet Bakanlığının bütçesinden daha büyük... Yanlış anlaşılmasın, ama bizlerin

vergilerinden maaş alan din görevlilerinin bazıları, camilerde dini bir tarafa bırakıp, yıllardır siyasi propagandalarını yapabildiler. Tüm imamlar ve müezzinler öyledir demiyorum, ama bir kısmı bu statüde. Dindar vatandaşlarımız da “hoca efendi, siyaseti bırak, dine dön” uyarısı yapamadılar. Bu konuda ciddi bir denetimde kim söz edebilir? Ama aynı zamanda derslerinde Darwin’in türlerin evrimi kuramından söz ettiği için ailesinden koparılıp uzaklara sürülen biyoloji öğretmenleri gerçeği yaşandı.

Uzun zaman içinde devletle barışık geçinip, onun olanaklarını kullanma ustalığı gösteren dinciler, kullandıkları kaynakların bir kısmını açıklayamasalar da, bu konuda bir denetimin de olmamasından yararlanarak güçlendiler ve seçimlerden başarıyla çıktılar.

Ülkemizde Picasso’ya alternatif bir ressam da, sanki Rabıta ile ilgili bazı belgeleri imzalamamış gibi, felaket tellallığı yapıp sağda solda akıl vermektedir.

Bu olayın az önce sözünü ettiğim genel yönelişlerle ilgili bir yanı var; Bu genel yönelmelerin yansımalarını ve anlatımını bulduğu ülkemizde, Rusya’da Jirinovski’nin kazanması gibi MHP de kazandı? Din faktörünün güçlenmesi gibi RP başarılı oldu... Burada ters olan, genel yönelimde din faktörü daha çok vicdani yanıyla öne çıkarken, bizde siyasi yanıyla öne çıkmaktadır.

Buradan şu anlaşılmalıdır: RP ve MHP’nin başarıları otomatik başarılardır. Söylemek istediğim bu değil. Ama genel yönelmeler, oranı belli olmasa da, ülkemizde de yansımalarını bulabilmiştir.

Ve buna dayanarak vurgulamak istediğim, genel yönelmelere de bakıp, bunları izleyip, zamanında uygun yeni sentezleri yapmak, tehlikeli yönelmelere dönük panzehir politikalar üretmek, doğru öngörüler üzerine kurulu doğru siyasalar üretmek gerekirken, şimdi sonuçlara bakıp karamsar olma telaşına düşülmesidir. Oysa siyaset bu gelişmeleri izlemek, öngörüler yapmak ve siyasa ve çözüm üretmek sanattır da.

1989 yılında Bush tarafından ilan edilen yeni dünya düzeni tartışmalarının temel sloganı “ideolojiler öldü, sağ-sol bitti, siyaset ikinci plana düştü, şimdi solu terk etme zamanı” idi... Solsuz bir dünya özlemi vardı... Bu yaklaşım tüm araçlarla toplumlara empoze edildi... Demokrasiyle ve çok seslilikle bağdaşmayan bu yaklaşım tüm araçlarla toplumlara empoze edilmişti. Bunlar da yığınların üzerinde etkili oldu. Bu oyunlar ülkemizin sol ve demokrasi güçleri tarafından bozulamadı.

Bunun temel nedeni, güçlü ve kitle bağları sağlam örgütsel yapılardan yoksunluktur. Zaten seçimlerden sonra bu konu kendiliğinden tartışılmaya başlanmıştır.

Bu seçim aritmetiğini içimize sindirmeliyiz... Hileler dışında, şaibeler dışında bunlar kabul edilmesi gereken rakamlardır... Demokrasinin sandığa indirildiği ülkemiz koşullarında, sandıktan çıkan aritmetiği kabul etme durumundayız... Ama bu sonuçları içimize sindiremeyiz... Bu sonuçların bizi rahatsız etmesi gerekiyor.

YEREL SEÇİMLERİN BİR ÖNEMLİ SONUCU

Yerel seçimlerin ardından uygulamaya konulan 5 Nisan paketi, ülkede yeni yönelmeleri de yanı sıra getirmektedir. Paketin ağırlığı açıkken, paketin getirdiği yüklerin herkese gücü oranında dağıtılması gerekirken, daha ilk günlerden bu paketin yönetimiyle ilgili ortaya çıkan güvensizlik ve belirsizlikler kafaları karıştırmıştır.

“Kimse bu paket nereden çıktı?” dememektedir. Aslında gelişme konusunda belli eşikleri aşamamış ülkelerde, bu anamalcı sistemin böylesi paketleri gerekli kılmaması kaçınılmazdır. Bu paketlerin nedenleri aslında bellidir, işte bu çerçevede, paketin zorunlu ve kaçınılmaz olduğu konusunda genelde birleşilmektedir. Yoksa ülkenin karşı karşıya geleceği sorunları, akli başında herkes kestirebilmektedir. Ama bu tür paketlerin, bugüne kadarki dünya pratiğinde parlamentonun olmadığı

ve demokrasinin askıya alındığı koşullarda uygulanmış olması, bizde 24 Ocak sonrası 12 Eylül gibi, bundan sonraki gelişmeler üzerine düşünmeyi gerektirmektedir.

Hükümetin SHP kanadı, bu ekonomik paketin ardından demokratikleşme paketi konusunda ısrarlıdır. Sosyal demokratlar geçmişte ekonomi konusunda böyle bir riskin altına girmiş değillerdir. Dünya pratiğine bakarak, olası başka gelişmeleri engelleyecek bir demokratikleşme paketi aslında bazılarının işine gelmemektedir. Ve bu yazının yazıldığı sıralarda basında ortaya çıkan haberler, demokratikleşme paketinin kabul edilmeden SHP'nin hükümetten ayrılması olasılığına ortaya koymaktadır.

Hatta bazı kesimlerde parlamento dışı arayışlar olduğunun ortaya çıkması, yanı sıra ana muhalefet partisindeki söylem değişikliği, SHP'nin hükümette kalma olasılığının zayıfladığını göstermektedir. Belki de bu yazı basıldığında böyle bir gelişme olmuş olacaktır.

Bu ülkede sola tahammül yoktur. Çünkü lafta söylene de, aslında istenen çok seslilik değildir. Genelde "çatlak (!)" ses istenmez. Bu, demokrasi kültürümüzün zayıflığındandır. Solsuz bir Türkiye, aslında 12 Eylül'ün ana hedefi idi.

İşte seçimlerin ortaya çıkardığı tablo, ülkedeki yeni gelişmeler, siyasal sistemimizdeki tıkanmalar, siyasette var olan kadrolar düzeyinde gözlenen yetersizlikler ve çapsızlık örnekleri, birçok ilerici ve demokrat insanı hareketlendirmiştir. Ve 1980 öncesi ülkesi için sorumluluk duyup, aktif siyasi yaşamın içinde yer alanlardan 12 Eylül koşullarında köşelerine çekilenlerin yanı sıra nitelikli insanlar, bu tablo karşısında yeniden hareketlenmişlerdir.

Belki de seçimlerden sonra yaşanan en olumlu gelişme, bu hareketliliktir. İnsanlarda siyasal sistemimizde daha etkin biçimde yer alma istemleri kabarmıştır. Sonuçlardan biraz da kendi edilgenliği nedeniyle sorumlu olduğunu söyleyenlerin sayısı artmaktadır. Sorunların bu boyutlara gelmesini önleyememiş olan siyasi kadrolara ve parlamentoya bir tepkidir bu... Bu hareketlenme, önemlidir ve önemsenmesi gerekir.

Bu ilerici-demokrat kesimde gözlenen hareketlenme, aslında siyaset sistemimizde eksik olan bir boyutun belki de can bulmasına dönüşebilir? O da, bilindiği gibi, katılım boyutudur.

İşte yerel seçimler sonrası genel duruma ilişkin önemli sonuçlardan birisi bence budur...

DAHA ÖNEMLİSİ ÖRGÜTLÜLÜK

Kuşkusuz kişisel sorumluluklar önemli ve gerekli... Ama daha önemlisi bunların örgütlülüğe dönüştürülmesidir. Çağdaş insan olmanın gereklerini daha iyi yerine getirme gereği doğmuştur. Tek başına sorumluluk duymak yetmemektedir. Bireysel sorumlulukları ortak ve örgütlü sorumluluklara dönüştürmektir asıl olan...

Ülkemizde sorunların çözümü genelde siyaset kurumumuzdan ve siyasetçilerimizden beklenmektedir. Bu, gerekli ama yeterli olmayan bir yaklaşımdır. Demokrasimizin güdüklüğünden ve demokratik mekanizmaların çalıştırılmamasından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde tüm olumsuzluklara ve sınırlamalara karşın ayakta kalmayı başarmış sivil toplum örgütleri vardır. Bunların ülkedeki toplumsal yaşama katılma konusundaki çabaları, ne yazık ki, siyasetçilerimiz tarafından ciddi biçimde değerlendirilmemektedir.

Genel yapımızda söylenenler söylendikleri yerde kalmaktadır. Katılım, kişiler ve kurumlar arası bir iletişimi kaçınılmaz kılar. Ama bu böyle olamıyor bir türlü. Katılmak isteyen önüne binbir türlü engel çıkıyor. Ya da onca iyi niyetli çabalarla oluşturulan görüşler, öneriler, raporlar bir yerlerde takılıp kalıyor. Bu anlamda korkunç boyutlarda enerji israfiyla karşı karşıya olduğumuz bile söylenebilir.

Şu yerel seçimlere bakın; Kentlerimiz için yeni modeller ve siyasalar üretmede hangi siyasi parti, sivil toplum örgütleri ile sağlıklı ilişkiler kurmuştur. Kimse yasalardeki engellere sığınmasın. Bu ilişkiler ne kadar sürekli olabilmıştır, örneğin hangi kooperatife bu konuda görüş sorulmuş, sorulduysa da bu hangi programı etkileyebilmiştir? Ya da seçimler sonrası oluşturulan görüş ve öneriler hangi yerel yönetim biriminin yönetim felsefesine yansiyabilmiştir?

Katılımdan söz ediliyor, ama katılımcı davranılmıyor... Zaten bu ülkede temel handikaplardan birisi bu; çok sözü edilen şeyler az gerçekleşiyor... Demokrasi gibi, özgürlükler gibi, gelir adaleti ve vergi adaleti gibi, katılım gibi, sağlıklı kentleşme gibi vs.

Kuşkusuz her ürün, etkili olunabildiği kadar dikkate almıyor. Bu anlamda sivil toplum alanının da kendisini gözden geçirmesi gerekiyor. Ürünlerini, önerilerini, raporlarını pazarlama konusunda yeni yaklaşımlar üretmesi gerekiyor. Daha doğru düşünce ve rapor pazarlama tekniklerini öğrenmesi gerekiyor.

Bu seçimler öncesi ve sonrası, örgütlü katılımları sağlama konusunda siyasal sistemimizin sınırı kaldığı görülmüştür. Sivil toplum örgütlerinin de etkili olamadıkları ortaya çıkmıştır.

Burada vurgulanması gereken, sivil toplum örgütlerinin aralarındaki diyalogların zayıflığıdır. İnsanların bireysel sorumluluk duyup tek kalmaları gibi bir durumu, bu örgütler de yaşamışlardır.

İşte bu seçimlerden çıkarılması gereken bir diğer sonuç da budur.

DEPOLİTİZASYON, DUYARSIZLAŞTIRMA

İnsanlarda bazı sorunların ve olumsuzlukların nedenlerini kendisinin dışındaki faktörlere yükleme eğilimi egemendir. Bu, aslında bir kaçış felsefesidir: Demokrasi yoktur, sınırlıdır, yetersizdir, evrensel standartlarda değildir; ekonomik nedenlerle çok şey yapılamaz durumdadır, iyi yaşam ütopyalaşmıştır, rutinleri kurtarmaktır asıl olan, o bile zor olmaktadır ya; dostluklar yavandır; ideolojik arayış umutsuzluğa dönüşmektedir, her şey kabul edilmezlik sınırına sürüklenmektedir, müdahale şansı zayıflamaktadır; bir şeyler yapılmak istenmektedir, bir şeyler yaşanmak istenmektedir, ama bir türlü olamamaktadır vs.

Kuşkusuz 12 Eylül'ün en temel politikalarından birisi, politikasızlaştırma, depolitizasyondur. Bu nedenle örgütler dağıtılmış, yasaklar getirilmiş, hareket alanları sınırlandırılmış, baskılar uygulanmıştır. Korku, insanların üzerinde karabasana dönüştürülmüştür. İnsanlar kendi haklarının bile peşine düşmekten korkar olmuşlardır. Modern toplumların yapısı incelendiğinde de ortaya çıkan gerçek, korkunun, insanların davranışlarını belirlemede kullanılan en etkili yöntemlerden birisi olduğudur. Korku, öncelikle insanın içinde yaratılır. Sonra da yetkeyi elde tutanlar başkalarını korkutarak, onları isteklerine uymaya zorlarlar, işte bizde yaratılan ortam bu olmuştur.

Bu dönem, insan düzeyinde olduğu gibi, örgütler düzeyinde de koparma politikası izlenmiştir, insanlar çevrelerinden koparılınca yalnızlaşmışlar, yalnızlaştırılmışlar; örgütlerin çevreleriyle bağları koparılınca etkileri azalabilmiştir. Sonuç, insan düzeyinde de, örgütler düzeyinde de, atomize bir yapı oluşmasıdır. Milyonların içinde yalnızlar ordusu...

Böyle bir toplum yapısı oluşturulmuştur da... Kendi çıkarlarından başka bir şeye ilgisi kalmayan insanlar topluluğu 12 Eylülcülerin çok işine yaramıştır, çünkü depolitizasyonun en önemli destekleyicisi olan politika duyarsızlaştırma olmuştur. Erdal ATABEK'in değerlendirmesiyle duyarsızlaştırma değişik biçimlerde gerçekleştirilebilir: Alıştırma, koşullu refleks yaratma, korkutma ve depresyon yaratma, umutları kırma ve isteksizlik yaratma, giderek bağımlılaştırma...

Bunlara yalnızca birkaç örnek vermek gerekirse: Üsteğmen Şeref Murat'ın sağlığında cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'a "alışamadığını" belirten bir telgraf çekmesi... Ardından apar-topar birliğinden alınması ve hastanenin ruh hastalıkları bölümüne yatırılması anımsanacaktır, Eğitim sistemimiz, koşullu reflekse en tipik örneği temel ilke almıştır, ezbercilik... Depresif davranış biçimine örnek olarak, toplumda yorgun, bezgin, içine kapalı, çevre ilişkileri azalmış ve azaltılmaya eğilimli insanların çoğalması...

Örnekler çoğaltılabilir. Bunların hepsi bir siyasanın bölümleri olarak uygulandığında, duyarsızlaştırılmış ve bağımlılaştırılmış bir küme çıkıyor karşımıza... Çünkü insanlar otoriteye bağımlı kılınca, sorun bitmektedir. Bundan sonra yapılacak şey kalmaz. Çünkü her şeyi otorite yapar. Her şey "büyüklerimize" havale edilir. Televizyonlarda izleriz: "Şöyle bir gelişme var, ne düşünüyorsunuz?" Yanıt, "Büyüklerimiz bilir"... Bunun örneklerinin ne kadar çok olduğunu biliyoruz... Bağımlılaştırılmış insanlar... O zaman büyükler ne yaparsa, yeridir... Otorite her zaman haklı olur.

Bağımlılaştırılmış insan, ufku daraltılmış insan, baskı altında bırakılarak yeteneklerinin tepki göstermesi engellenmiş insan, sonuçta duyarsızlaştırılmış insandır.

Sevgili ATABEK böyle bir değerlendirmeyi şöyle bağlıyor: Çünkü insan olmak, yalnızca duyarlılıkla değil, duyarlılıkla başlayan bir sorumlulukla, toplumsal sorumlulukla gelişebilir, insanın insana sorumlu olduğunu duymasıyla gelişebilir. Toplum, ortak bir duyarlılıkla, ortak bir sorumlulukla gerçekten toplum olur. Toplum biri birinden habersiz, biri biriyle bağlantısız, biri birine karşı sorumsuz insanlar ya da canlılar grubu olmamalıdır, öyle olursa toplum değil, sürü olur. Birine yapılan bir şeye öbürü aldırılmaz bile...

İşte bu çerçevede, bir kaçış felsefesinin kırılması umutları kabarmaktadır. Duyarsızlık dönemi, geride bırakılarak, bunun alternatifi, daha çok aktifleşme dönemi başlayabilir. Çünkü ilerici-demokrat ve çağdaş ekin öğeleri ile donanmış insanlar bir şeyler yapmak istemektedirler. Ve bir şeyin başlayabilmesi için, öncelikle istenmesi gerekir. Bu istek ve istenç (irade) şimdi oluşmaktadır.

Bir şeyler değil, iyi şeyler yapmanın nesnel koşulları oluşmuştur. Ama sorun çekim merkezi yoksunluğu, yani öznel etkenin olamaması sorunudur.

Siyasete ve toplumsal sorumluluklara duyarsızlık dönemini aşma ve yaratılmış bağımlılık çemberlerini kırma konusundaki kıpırdanmalar, insanların kendi dışındaki faktörlere sığınma yerine kendilerini sorgulama eğilimleri ve istekleri bir diğer önemli sonucu oluşturmaktadır.

BİR ÇIKIŞ ARAYIŞI

Bu seçimlerle birlikte parlamentomuz da tartışmalardan nasibini almaktadır. Çünkü görülmektedir ki, Ali SİRMEN'in dediği gibi, "sorun, büyüyen sorunlar yumağının kendisi değil, bu sorunlar yumağını çözmek üzere siyasete atılan kadroların çapsizliği ve yetersizliği sorunudur. Evet bu sorun, yani çapsizlik, sorunların kendilerinden daha büyük bir tehlikeyi oluşturmaktadır." Bu aralar meclis dışı hükümet arayışlarını her ne kadar kabul edilemez ve demokrasi dışı arayışlar olarak değerlendiresek de, parlamenterlerimizin bundan çıkarmaları gereken bir dersle ve vermeleri gereken ciddi bir sınavla karşı karşıya olduklarını da vurgulamak gerekir.

İşte tüm bunlar, ülkemiz siyasal sisteminin ve siyasal partilerinin kendilerini gözden geçirmeleri uyarılarıdır, özellikle solda birlik tartışmaları, ilerici-demokrat ve sol partilerin, yani yalnızca sosyal demokrat partilerin değil, kendilerini bir sorgulama sürecine sokmalarını gerektirmektedir.

Ve onları destekleyen insanlarda da, bu partilerin kadrolarının, senaryolarının ve siyaset yapma yöntemlerinin değiştirilmesi yönünde ciddi bir beklenti vardır. Sözünü ettiğim sorgulama süreci yaşanmadan bir birleşme olması da sağlıklı sonuçlar vermeyecektir. Belki de ille de birleşmeyi

savunmak da doğru değildir. Bu konu da değerlendirilmelidir. Belki de tartışmaların ve sorgulamaların seçim işbirliği ya da bağlaşma (ittifak) yönüne de kaydırılması yararlı sonuçlar doğurabilir.

Ama öncelikle sol, sosyal demokrat, demokratik sosyalist ve ilerici siyasetçilerin birbirlerini dinlemeye, anlamaya ve birlikte tartışabilmeye, diyalog içinde kalabilmeye, sonuçta bazı noktalarda uzlaşabilmeye gereksinimleri vardır. Daha doğrusu böyle bir siyasal kültür yaratma görevleri vardır. Kendi içinde uzlaşamayan siyasetçilerin, demokrasi adına insanlardan hoşgörü ve uzlaşma istemeleri bir çelişkidir, öncelikle bu çelişkilerin aşılması gerekir.

Bu yaklaşımlar siyasette kadrosal yenilenme, siyasete kalite ve düzey kazandırma, nitelikli unsurların siyaseti belirleyebilmelerini sağlama, siyasette iç kontrolün sağlanması ve erdemsizliklerin önünün alınması, siyasette yozlaşmanın durdurulması ve engellenmesi, sol siyaseti söylem siyaseti olmaktan kurtarma, ama aynı zamanda eylem siyaseti yapma, sol siyaseti soyut olmaktan kurtarma ve aynı zamanda somut olabilen bir siyaset yapma, sol siyasetin aynı zamanda pratik ve güncel olabilmesini de sağlama gibi olumlu sonuçlar da doğurabilir,

Yeni arayışın odak noktasında erdemli siyaset yer almalıdır, ülkede bugün siyasetçiden beklenen en önemli özellik, kanımca namusluluk ve dürüstlüktür. Bu özellikler neredeyse ideolojilerin bile önüne geçmiştir. Yeni arayışları zorunlu kılan önemli nedenlerden birisi de, siyasal sistemimizin geçmişte ürettiği erdemsizlik örnekleridir.

Bugün tartışılması gereken ciddi sorunlarla karşı karşıyayız:

Hükümetin durumu, ekonomik çöküntü, demokrasinin kesintiye uğratılmaması, laik cumhuriyetin korunması, siyasal sistemimizin yeniden yapılanması, ulusal birlik sorunu, bu bağlamda Kürt sorunsalı, sol partilerin hedef kitlesinin tanımı, seçim sistemi, seçim örgütlenme modelleri, siyasette kadrosal tıkanma sorunu, solda birleşme ya da bağlaşma sorunu, sivil toplum örgütlerinin katılım sorunları, siyasi yasaklar ve sendikalaşma sorunları, kentleşme, kent topraklarının yağmalanması, spekülasyon kazançlarının artması ve sayılmayan daha bir dizi sorun söz konusudur.

Şimdi bu tablo karşısında, yerel seçim sonuçlarına da bakarak, seyirci kalamayız. Bir sıkıntıyla, belki de daha doğru bir nitelikle, bir kriz durumuyla karşı karşıyayız. Böyle durumlarda, David A. SILVER'in dediği gibi, amacımız bu krizi bir atlama taşı olarak kullanmak olmalıdır. Hiçbir zaman bir kriz veya belirsizlik dönemine yaşam savaşı verme korkusuyla girmek gerekir. Tersine bunu bizi başarıya ulaştıracak bir köprü olarak düşünmek yararlı olacaktır. Kriz sözcüğünün Çincesi iki sözcükten oluşur; "wei-ji". Wei, tehlike demektir; ji ise fırsat. Bunun anlamı, böylesi dönemler iyi değerlendirilirse ciddi büyüme şansları yakalanabilir. Değerlendirilemezse iflas, batış ve çöküş kaçınılmaz olur.

Ülkemizin ilerici, demokrat, çağdaş ve aydınlık güçlerinin, sol ve sosyal demokrat partilerinin, tarihi olarak nitelenebilecek bu fırsatı değerlendirmelerinin zorunluluğu da başka bir sonuç olmaktadır. Arayış böylesi bir değerlendirme hedefine yönelirse iyi olacaktır.

YİNE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE

Artık anlaşılmalıdır ki, ülkemizdeki sorunların büyüklüğü karşısında, sivil toplum alanının potansiyellerinden yararlanmak gerekmektedir. Aklımızı başımıza toplarsak, göreceğiz ki, bugün toplumun demokratik yöndeki gelişiminden geri dönemez. Karara bağlanması gereken birçok konunun, devlet başkanlarını, başbakanları, hükümetleri bir şey yapmaz hale getirecek kadar artması, siyasal katılımın da yayılması ve gerekliliğinin daha geniş kesimlerce kabul edilmesi açısından büyük bir fırsat yaratmaktadır.

Bu nedenle, sivil toplumsal örgütlenmelere, meslek örgütlerine, sendikalara, vakıflara, kooperatiflere hakkettiği yeri vermek, onları güçlendirmek, toplumsal rollerini ve işlevlerini artırarak sorunların çözümüne katkıda bulunmalarını sağlamak, bugün her zamankinden daha önemlidir.

Burada önemli olan nokta, sivil toplum örgütlerinin üyelerinin de bu katkıyı sağlayacak kararlılıkta ve devingenlik içinde olmaları gereğidir.

Sivil toplum örgütlerinin bu seçimlerde, yine teğet durumunda kaldıklarını kabul etmek gerekiyor. Ne kendilerine ciddi ve samimi bir şey soran oldu, ne de kendi sorumluluklarıyla geliştirdikleri Öneriler seçmenlerin tercihlerine yansıtıldı. Sivil toplum alanıyla ilişkiyi kalıcılaştırmış ve sistemleştirmiş sol parti bile yok daha... Bu acı bir gerçek... Gerçeği söylemek gerekirse, bunlar yalnızca yazıp-çizmekle olmuyor. Demokrasi denilen, bizim ülkemizde adı hep olmuş, ancak kendisi pek olamamış olayı yaşamakla olacak bu. Yani sorun, demokrasi sorunu.

Demokrasinin tabanı dar olunca, karar vericiler dar piramidin tepesinde aldıkları kararlarla dengeyi iyice bozabiliyor. Bu nedenle bu tabanı genişletmenin ortamları yaratılmalıdır. Bunun yolu ise sivil toplumu güçlendirmekten, sivil toplum örgütlerine bakışta resmi ideoloji gözlüklerini değiştirmekten geçiyor. Yani sivil toplum örgütlerinin demokrasinin dinamikleri değil emniyet, sübapları olduğu artık tartışmasız kabul edilmelidir.

Yani meslek odaları, sendikalar, dernekler, kooperatifler, vakıflar ve diğer sivil toplum örgütleri ne kadar güçlü olurlarsa, demokrasimizin başına bir kaza gelme olasılığı o kadar azalacaktır. Belki de bu iyi bilindiği için bu alanın güçlenmemesi amacıyla elden ne gelirse yapılıyor.

Bu seçimler bir kez daha gösterdi ki, sandık, demokrasi değildir. Ya da tersi; demokrasi, sandık değildir. Demokrasi daha fazla, büyük ve güzel bir şeydir. Bu güzel şey örgütsüz olmaz, örgütlenmek bir çağdaşlık göstergesidir, örgütlenmeden ve örgütlülüğünden çekinmemek gerekir, çünkü toplumsal yaşamdaki süreklilik nedeniyle, siyasi yaşama yalnızca seçim dönemlerinde değil sürekli katılabilmenin yolu bulunmak zorundadır.

Bu, sivil toplumu yaratmakla olur. Bu amaçla, var olan sivil toplum örgütlerimizi daha iyi değerlendirme ve başka sivil toplum örgütlenmeleri için uygun toplumsal ve siyasal ortamlar yaratma ülkemizin geleceği için de özellikle önemlidir. Hükümet sivil toplumsal örgütlenmelere, hangi amaçla olursa olsun, devletin müdahale alışkanlığını değiştirmelidir. Meslek örgütlerinin, yurttaş girişimlerinin gelişip güçlenmesi, geniş bir toplumsal tabana yayılması, devletin baskısından kurtulması, amaçlarını gerçekleştirebilmek için özgür bir çalışma ortamına kavuşması sağlanmalıdır.

Ve bu örgütlerin gelecek ilk seçimlerde, kampanya süreçlerini de seçim sonuçlarını da daha çok etkilemeyi hedeflemeleri gerekmektedir.

SON SÖZ

Seçimler farklı açılardan değerlendirilir. Değerlendirilmelidir.

Ya sonra? Sorun burada yatmaktadır... Değerlendirmelerin bir yerlere vardirolamaması sorunu var.

Bu seçimlerden sonra böyle bir istenç oluşmaya başlamıştır,

Evet, seçimler geçmiştir... Sonrasının bundan önceki seçimlere benzememesi için farklı, kararlı ve kalıcı bir şeylerin yapılması gerekmektedir.

Değerlendirmelerin insanların düşüncelerinden başlaması ve örgütlerin beyinlerini sarması sağlanmalıdır.

Ders çıkarmak isteyenlerin çabaları, çıkardıkları yerde kalmamalıdır. Emekler boşa gitmemelidir. Toplumda, seçim sonuçlarına bakarak ortaya çıkan örgütlenme istekleri dağılmadan bir yerlere kanalize edilebilmelidir.

Ve örgütlenmeler bir RP tepkisine dayanmadan yapılmalıdır. Dincilerin yükselişini önlemeye yönelecek örgütlenme modelleri, ilerici kesimlerin kendilerini anlatma çabalarını ikinci planda bırakacaktır. Bunun tersi yapılırsa, yani insanlara inandırıcı çözümlerle, çağdaş ve akılcı önermelerle gidilirse, yani bu ülkenin toplumcu insanları ve siyasetçileri insanlara niyetlerini ve düşüncelerini, onları anlayarak anlatabilirlerse, yanı sıra dinci oylardaki yükselme inanıyorum ki zaten duracaktır.

Ama bu çerçevede unutulmaması gereken bir nokta daha vardır: Asıl olanın devlet demokratikleştirilmesi, çağdaştırılması, eğitim sistemimizin 15. yüzyılın değil, 21. yüzyılın beyinlerini yetiştirmeye yöneltilmesidir. Yönümüz arkamız değil, önümüzdür.

Bu seçimlerden sonra, önce kendisini, sonra içinde yer aldığı örgütü sorgulayanların, sonuçlar çıkaran ve bunları uygulama kararlılığı oluşturanların, toplumsal sorumluluklarını pekiştirmeye inançlı olanların, yarınların bugünlerden daha özgür ve çağdaş olmasını isteyenlerin, gelecek kuşaklara karşı sorumluluk duyanların, bu anlatılmaz güzelliklere, coğrafyaya-kültüre ve hiçbir ülkenin sahip olamadığı bir tarihe sahip ülkemizi gerçekten sevenlerin artık sahneye çıkmaları zamanıdır...